GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2025 m. gegužės 8 d.[1]

Sujungtos bylos C-580/23 ir C-795/23

Mio AB,
Mio e-handel AB,
Mio Försäljning AB
prieš
Galleri Mikael & Thomas Asplund Aktiebolag
(*Svea Hovrätt Patent- och marknadsöverdomstolen* (Stokholmo intelektinės nuosavybės ir komercinių bylų apeliacinis teismas, Švedija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)
ir
konektra GmbH,
LN
prieš
USM U. Schärer Söhne G

(*Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Autorių teisės ir gretutinės teisės – Direktyva 2001/29/EB – 2 straipsnis – Atgaminimo teisė – Sąvoka „kūrinys“ – Taikomosios dailės kūrinių apsauga pagal autorių teises – Taikomosios dailės kūrinių originalumo vertinimas – Sąvoka „laisvas ir kūrybi[škas] pasirinkimas“ – Laisvo ir kūrybiško pasirinkimo vertinimo kriterijai – Išimtinių teisių pažeidimo vertinimas“

Įvadas

1. Du neseniai priimti dviejų valstybių narių teismų sprendimai dėl objektų, kurie yra etaloniniai dizaino pasaulio modeliai, gerai atspindi dilemas, susijusias su klausimu, kilusiu šiose sujungtose bylose, t. y. su taikomosios dailės kūrinių apsauga pagal autorių teises. *Tribunal judiciaire de Paris* (Paryžiaus pirmosios instancijos teismas, Prancūzija) pripažino, kad du *Hermès* prekių ženklo rankinių modeliai – „Kelly“ ir „Birkin“ – yra „kūriniai“, kaip tai suprantama pagal autorių teisę[2].

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] 2025 m. vasario 7 d. Sprendimas RG 22/09210. Taip pat žr. Söğüt, A., *Design or art? French court rules that Birkin Bag is a copyright work*, https://ipkitten.blogspot.com

Po kelių dienų *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija (vienas iš prašymus priimti prejudicinius sprendimus pateikusių teismų šiose sujungtose bylose)) atsisakė taip kvalifikuoti du „Birkenstock“ prekių ženklo sandalų modelius [3].

2. Sunkumai, su kuriais susiduriama saugant intelektinę nuosavybę, susijusią su šios kategorijos objektais, kyla dėl to, kad šie objektai balansuoja ties riba, skiriančia „grynojo“ meno kūrinius ir paprastus praktinės paskirties objektus, t. y. jie priklauso abiem grupėms, bet nėra visiškai priskirtini kuriai nors jų. Be to, pati taikomosios dailės kūrinių kategorija nėra vienalytė, nes apima ir tikrus meno kūrinius, turinčius papildomą praktinę funkciją, ir praktinės paskirties objektus, kuriems kūrėjai suteikė „meninį“ aspektą plačiąja šio žodžio prasme. Ką jau kalbėti apie objektus, kuriuos būtų sunku laikyti grynojo meno ar taikomosios dailės kūriniais, pavyzdžiui, aukštosios mados gaminius, bižuteriją ar tam tikrus kvepalų buteliukus.

3. Taigi, net jei tokios rūšies objektams yra nustatytos *sui generis* apsaugos sistemos, kaip antai dizaino apsaugos sistema Sąjungos teisėje, ir toliau kyla jų apsaugos pagal autorių teisę klausimas. Įvairios teisinės sistemos pateikia skirtingus atsakymus į šį klausimą, pradedant nuo apsaugos pagal autorių teisę netaikymo praktinės paskirties objektams, ribotos apsaugos arba apsaugos nustatant griežtesnius reikalavimus nei kitų kategorijų kūriniams, iki visiškos apsaugos, grindžiamos tokiais pačiais kriterijais, kurie taikomi kitų kategorijų kūriniams, remiantis meno vieningumo teorija [4].

4. Šias sistemas, atrodo, sieja tai, kad jos abi ne visai tinkamai veikia. Taip yra, viena vertus, dėl to, kad nėra aiškios ribos taip praktinės paskirties objektų, kuriems gali būti taikoma apsauga pagal autorių teisę, ir tų, kuriems ji netaikoma, ir, kita vertus, dėl iš to kylančio nenuspėjamumo ir teisinio nesaugumo. Todėl nacionalinės taikomosios dailės kūrinių apsaugos sistemos nuolat keičiasi, priimant naujus įstatymus ir teismų sprendimus, ieškant sprendimų, kurie geriau atitiktų suinteresuotųjų asmenų poreikius [5].

5. Sąjungos autorių teisėje dėl taikomosios dailės kūrinių nustatytas apsaugos be specialių reikalavimų principas. Šios apsaugos sąlygų klausimas jau buvo nagrinėjamas Teisingumo Teisme [6]. Šiose sujungtose bylose Teisingumo Teismo prašoma patikslinti savo jurisprudenciją šioje srityje. Pažymėtina, kad kalbama ne apie vieno apsaugos standarto, leidžiančio tiksliai nurodyti, ar objektui taikoma ši apsauga, nustatymą; toks siekis nebūtų realus. Norint kvalifikuoti kūrinį pagal autorių teisę, reikia sudėtingų ir būtinai iš dalies subjektyvių vertinimų, kurie gali būti atliekami tik kiekvienu konkrečiu atveju. Tačiau šis kvalifikavimas turėtų būti suderintas vidaus rinkoje tam, kad „Birkin“ rankinės ir „Birkenstock“ sandalų apsaugos pobūdis būtų vertinamas remiantis tokiais pačiais kriterijais visose valstybėse narėse.

[3] 2025 m. vasario 20 d. Sprendimas, I ZR 16/24. Taip pat žr. Pemsel, M., *Birkenstock's sandals are not sufficiently artistic to enjoy copyright protection*, https://ipkitten.blogspot.com

[4] Pagal šią teoriją nėra skirtumo tarp „grynojo meno“ ir „taikomojo meno“, nes visi kūriniai vienodai verti apsaugos, neatsižvelgiant į jų paskirtį.

[5] Dėl situacijos įvairiose Europos ir ne Europos šalyse apžvalgos žr. Derclaye, E. (leid.), *The Copyright/Design Interface*, Cambridge University Press, 2018.

[6] Žr., be kita ko, 2019 m. rugsėjo 12 d. Sprendimą *Cofemel* (C-683/17, EU:C:2019:721; toliau – Sprendimas *Cofemel*) ir 2020 m. birželio 11 d. Sprendimą *Brompton Bicycle* (C-833/18, EU:C:2020:461; toliau – Sprendimas *Brompton Bicycle*).

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

6. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo[7] 2–4 straipsniuose nustatyta:

„*2 straipsnis*

Valstybės narės nustato išimtinę teisę leisti arba uždrausti tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai ar nuolat bet kuriuo būdu ir bet kuria forma atgaminti visą arba iš dalies:

a) autoriams – savo kūrinius;

<…>

3 straipsnis

1. Valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį savo kūrinių viešą skelbimą laidais ar bevielėmis ryšio priemonėmis, įskaitant savo kūrinių padarymą viešai prieinamais tokiu būdu, kad visuomenės nariai galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku.

<…>

4 straipsnis

1. Valstybės narės nustato autoriams išimtinę teisę leisti arba uždrausti bet kokį viešą jų kūrinių originalo ar jo kopijų platinimą parduodant ar kitais būdais.

<…>“

Švedijos teisė

7. Pagal *Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk* (Įstatymas (1960:729) dėl autorių teisių į literatūros ir meno kūrinius) 1 straipsnio 1 dalies 6 punktą saugomi, be kita ko, taikomosios dailės kūriniai.

8. Pagal šio įstatymo 2 straipsnį autorių teisės su tam tikrais apribojimais apima išimtinę teisę disponuoti kūriniu jį atgaminant ar padarant viešai prieinamą, neatsižvelgiant, ar tai yra originalus kūrinys, pakeista jo versija, vertimas, pritaikyta literatūrinė, meninė ar kitomis priemonėmis sukurta versija. Kopijų gamyba apima bet kokį tiesioginį ar netiesioginį, laikiną ar nuolatinį viso kūrinio ar jo dalies atgaminimą bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma. Kūrinys tampa viešai prieinamas, be kita ko, kai yra perduodamas visuomenei arba kai jo kopijos parduodamos, nuomojamos, skolinamos ar kitaip platinamos visuomenei.

[7] OL L 167, 2001, p. 10; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 17 sk., 1 t., p. 230.

Vokietijos teisė

9. 1965 m. rugsėjo 9 d. *Urheberrechtsgesetz* (Autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos įstatymas)[8] 2 straipsnio „Saugomi kūriniai“ 1 dalies 4 punkte nustatyta, kad saugomais kūriniais laikomi, be kita ko, vaizduojamosios dailės kūriniai, įskaitant architektūros ir taikomosios dailės kūrinius, taip pat tokių kūrinių eskizai, o šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad pagal šį įstatymą kūriniais laikomi tik individualūs intelektiniai kūriniai.

Faktinės aplinkybės, pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-580/23

10. Pagal Švedijos teisę įsteigta bendrovė *Galleri Mikael* & *Thomas Asplund Aktiebolag* (toliau – *Asplund*) gamina ir projektuoja interjero apdailos gaminius ir baldus, tarp jų – baldų serijos „Palais Royal“ valgomojo stalus.

11. Pagal Švedijos teisę įsteigtos bendrovės *Mio AB*, *Mio e-handel AB* ir *Mio Försäljning AB* (toliau kartu – *Mio*) verčiasi mažmenine prekyba baldų ir namų apdailos sektoriuje. *Mio* asortimentą sudaro, be kita ko, baldų serijos „Cord“ valgomojo stalai.

12. 2021 m. spalio mėn. *Asplund* pareiškė ieškinį *Patent- och marknadsdomstolen* (Intelektinės nuosavybės ir komercinių bylų teismas, Švedija), juo iš esmės siekė, kad *Mio* būtų uždrausta gaminti, reklamuoti ar parduoti stalus „Cord“, remdamasi savo autorių teisių į stalą „Palais Royal“ pažeidimu.

13. *Mio* ginčija teiginį, kad stalas „Palais Royal“ yra saugomas autorių teisės, nes jis nėra pakankamai originalus, kad jam būtų taikoma tokia apsauga. Be to, *Mio* teigia, kad net jei tokia apsauga jam būtų taikoma, ji būtų ribota ir labai siaura, ir kad skirtumų tarp šių dviejų stalų pakanka konstatuoti, kad *Asplund* autorių teisės nėra pažeistos. *Mio* taip pat teigia, kad stalas „Cord“ sukurtas savarankiškai ir nėra stalo „Palais Royal“ kopija.

14. *Le Patent- och marknadsdomstolen* (Intelektinės nuosavybės ir komercinių bylų teismas) 2022 m. spalio 19 d. sprendimu patenkino *Asplund* ieškinį. *Mio* pateikė apeliacinį skundą dėl šio sprendimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

15. Šiomis aplinkybėmis *Svea Hovrätt Patent- och marknadsöverdomstolen* (Stokholmo intelektinės nuosavybės ir komercinių bylų apeliacinis teismas, Švedija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Kaip turėtų būti atliekamas tyrimas vertinant, ar taikomosios dailės objektui, kaip kūriniui, kaip tai suprantama pagal Direktyvos [2001/29] 2–4 straipsnius, taikoma platesnė autorių teisių apsauga, ir į kokius veiksnius turi ar turėtų būti atsižvelgiama sprendžiant, ar objektas atspindi autoriaus asmenybę, perteikdamas jo laisvą ir kūrybišką pasirinkimą? Šiuo atžvilgiu visų pirma kyla klausimas, ar nagrinėjant originalumą daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama su kūrybiniu procesu susijusiems veiksniams ir autoriaus paaiškinimams apie

[8] *BGBl.* I, 1965, p. 1273.

faktinius pasirinkimus, kuriuos jis padarė kurdamas objektą, ar veiksniams, susijusiems su pačiu objektu ir galutiniu kūrybos proceso rezultatu, ir ar pats objektas perteikia meninį poveikį.

2. Kokią reikšmę atsakymui į pirmąjį klausimą ir klausimui, ar taikomosios dailės objektas atspindi autoriaus asmenybę, perteikdamas jo laisvą ir kūrybišką pasirinkimą, turi tai, kad:

   a) objektas sudarytas iš elementų, kurie randami bendruose dizainuose;

   b) objektas yra sukurtas remiantis anksčiau žinomu dizainu arba vyraujančia dizaino tendencija ir yra jų variacija;

   c) tapatus ar panašus objektas buvo sukurtas anksčiau arba jau sukūrus nagrinėjamą objektą, tačiau savarankiškai ir nežinant apie taikomosios dailės objektą, kuriam prašoma suteikti apsaugą kaip kūriniui?

3. Kaip turi būti atliekamas panašumo vertinimas ir koks panašumas yra būtinas nagrinėjant, ar taikomosios dailės objektas, kuriuo tariamai pažeidžiamos teisės, patenka į kūrinio apsaugos sritį ir ar juo pažeidžiama išimtinė teisė į kūrinį, kuri pagal Direktyvos [2001/29] 2–4 straipsnius turi būti suteikta autoriui? Šiuo požiūriu visų pirma kyla klausimas, ar atliekant tyrimą reikėtų sutelkti dėmesį į tai, ar kūrinys yra atpažįstamas objekte, kuriuo tariamai pažeidžiamos teisės, ar objektas, kuriuo tariamai pažeidžiamos teisės, sukuria tokį patį bendrą įspūdį kaip kūrinys, taip pat į ką dar reikėtų sutelkti dėmesį atliekant tyrimą.

4. Atsakant į trečiąjį klausimą ir į klausimą, ar taikomosios dailės objektas, kuriuo tariamai pažeidžiamos teisės, patenka į kūrinio apsaugos sritį ir juo pažeidžiama išimtinė teisė į kūrinį, kokią reikšmę turi:

   a) kūrinio originalumo laipsnis nustatant kūrinio apsaugos apimtį;

   b) tai, kad kūrinį ir taikomosios dailės objektą, kuriuo tariamai pažeidžiamos teisės, sudaro elementai, randami bendruose dizainuose, arba jie sukurti remiantis anksčiau žinomais dizainais ar vyraujančia dizaino tendencija ir yra jų variacijos;

   c) tai, kad kitas tapatus ar panašus objektas buvo sukurtas anksčiau arba jau sukūrus kūrinį, tačiau savarankiškai ir nežinant apie jį?“

Byla C-795/23

16. Pagal Šveicarijos teisę įsteigta bendrovė *USM U. Schärer Söhne AG* (toliau – USM) gamina ir parduoda modulinę baldų sistemą „USM Haller“. Ši baldų sistema pasižymi tuo, kad iš blizgių, chromuotų, apvalių vamzdžių naudojant rutulinius jungiamuosius elementus surenkamas korpusas, į kurį dedamos sienelės – įvairių spalvų metalinės plokštės. Taip sudarytus korpusus galima įvairiai derinti, jungiant ir vertikaliai, ir horizontaliai.

17. Pagal Vokietijos teisę įsteigta bendrovė *Konektra GmbH* ir jos vadovas LN (toliau kartu – *Konektra*), USM neprieštaraujant, internetinėje parduotuvėje pardavinėjo baldų sistemai „USM Haller“ skirtas atsargines ir išplečiamąsias dalis, kurių forma ir dažniausiai spalva atitiko USM komponentus. Nuo 2018 m. *Konektra* savo interneto svetainėje siūlo visus komponentus, reikalingus baldams „USM Haller“ galutinai sukomplektuoti, ir reklamuojasi pateikdama

sukomplektuotų baldų nuotraukas. Be to, prie savo tiekiamų baldų *Konektra* prideda montavimo instrukciją, kurioje paaiškinama, kaip sukomplektuoti visą baldą, ir siūlo savo klientams montavimo paslaugą.

18. USM teigia, kad *Konektra* jau ne tik parduoda atskiras sistemos „USM Haller“ dalis, bet siūlo ir parduoda savo baldų sistemą, identišką USM baldų sistemai. USM manymu, *Konektra* pasiūla pažeidžia jos autorių teises į sistemą „USM Haller“, kaip į taikomosios dailės kūrinį, ar bent reiškia imitavimą, draudžiamą pagal konkurencijos teisę.

19. Taigi USM pareiškė ieškinį dėl veiksmų nutraukimo *Landgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo apygardos teismas, Vokietija), prašydama įpareigoti *Konektra* nutraukti neteisėtus veiksmus, suteikti informaciją, pateikti sąskaitas, kompensuoti įspėjimo išlaidas ir konstatuoti, kad jai tenka pareiga atlyginti žalą. Tas teismas patenkino šiuos reikalavimus, savo sprendimą grįsdamas iš esmės autorių teisėmis.

20. Vis dėlto apeliacinis teismas – *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) 2022 m. birželio 2 d. sprendimu atmetė USM reikalavimus, grindžiamus autorių teisėmis, ir pripažino pagrįstais tik reikalavimus, grindžiamus konkurencijos teise.

21. Abi šalys pateikė kasacinius skundus *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui. Šis mano, kad USM kasacinio skundo baigtis priklauso nuo sąvokos „originalumas“, kaip ją yra išaiškinęs Teisingumo Teismas, aiškinimo, taip pat nuo santykio tarp apsaugos, suteikiamos pagal autorių teisę, ir apsaugos, suteikiamos pagal dizaino teisę.

22. Šiomis aplinkybėmis *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar tarp taikomosios dailės kūrinių dizaino teisinės apsaugos ir jų autorių teisių apsaugos yra toks taisyklės ir išimties santykis, kad, autorių teisės aspektu vertinant šių kūrinių originalumą, turi būti keliami didesni reikalavimai laisviems kūrybiniams kūrėjo sprendimams nei kitų rūšių kūrinių atveju?

2. Ar autorių teisės aspektu vertinant kūrinių originalumą reikia orientuotis (ir) į subjektyvų kūrėjo požiūrį į kūrybos procesą ir ar kūrėjas visų pirma turi sąmoningai priimti laisvus kūrybinius sprendimus tam, kad jie būtų laikomi laisvais kūrybiniais sprendimais, kaip tai suprantama pagal [Teisingumo Teismo] jurisprudenciją?

3. Jei vertinant originalumą labiausiai reikia orientuotis į tai, ar kūrinyje objektyviai išreiškiama meninė kūryba, ir, jei taip, kokiu mastu: ar atliekant šį vertinimą galima atsižvelgti ir į aplinkybes, kurios susiklostė po dizaino sukūrimo momento, turinčio lemiamą reikšmę originalumo vertinimui, kaip dizaino pristatymas meno parodose ar muziejuose arba jo pripažinimas specialistų aplinkoje?“

Procesas Teisingumo Teisme

23. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą bylose C-580/23 ir C-795/23 Teisingumo Teismas gavo atitinkamai 2023 m. rugsėjo 21 d. ir gruodžio 21 d. Rašytines pastabas byloje C-580/23 pateikė pagrindinės bylos šalys, Prancūzijos vyriausybė ir Europos Komisija, o byloje C-795/23 –

pagrindinės bylos šalys, Prancūzijos ir Nyderlandų vyriausybės bei Komisija. 2024 m. gegužės 13 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu abi bylos buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma žodinė proceso dalis ir priimtas sprendimas. Abiejų pagrindinių bylų šalims, Prancūzijos vyriausybei ir Komisijai buvo atstovauta per posėdį, įvykusį 2025 m. sausio 30 d.

Analizė

24. Šiose sujungtose bylose pateikti prejudiciniai klausimai susiję su sąvoka „kūrinys“, kaip ji suprantama pagal Sąjungos autorių teisę ir kaip ją yra išaiškinęs Teisingumo Teismas, bei įvairiais probleminiais teisiniais aspektais: sąsaja tarp apsaugos, suteikiamos pagal autorių teisę, ir apsaugos, suteikiamos pagal dizaino teisę (pirmasis klausimas byloje C-795/23), kūrinio originalumo vertinimo kriterijais (pirmasis ir antrasis klausimai byloje C-580/23 bei antrasis ir trečiasis klausimai byloje C-795/23) ir saugomų autorių teisių pažeidimo vertinimo kriterijais (trečiasis ir ketvirtasis klausimai byloje C-580/23). Šioje išvadoje tokia tvarka ir nagrinėsiu šiuos probleminius aspektus.

Dėl sąsajos tarp apsaugos pagal autorių teisę ir apsaugos pagal dizaino teisę

25. Pirmuoju klausimu, pateiktu byloje C-795/23, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Sąjungos teisėje tarp apsaugos pagal dizaino teisę ir apsaugos pagal autorių teisę yra toks taisyklės ir išimties santykis, kad, vertinant taikomosios dailės kūrinių originalumą, turi būti keliami didesni reikalavimai nei kitų rūšių kūrinių atveju.

26. Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo paaiškinimų matyti, kad šis klausimas pateiktas atsižvelgiant į Teisingumo Teismo teiginį Sprendimo *Cofemel* 52 punkte, kuriame nurodyta, kad, „nors pagal Sąjungos teisę dizaino apsauga ir autorių teisių apsauga gali būti abi kartu teikiamos tam pačiam objektui, tai įmanoma tik tam tikrais atvejais“. Nagrinėdamas šį klausimą trumpai priminsiu apsaugos pagrindus pagal šias dvi sistemas.

27. Pagal suformuotą jurisprudenciją sąvoka „kūrinys“, kaip tai suprantama pagal Sąjungos autorių teisę, reiškia, kad turi būti įvykdytos dvi kumuliacinės sąlygos. Pirma, ji reiškia, kad turi egzistuoti originalus objektas, t. y. kad jis turi būti paties autoriaus intelektinės kūrybos rezultatas. Antra, kūriniu gali būti laikomi elementai, kurie yra tokios kūrybos išraiška [9].

28. Kalbant apie pirmąją iš šių sąlygų, pažymėtina, jog tam, kad objektas galėtų būti laikomas originaliu, būtina (ir to pakanka), kad jis atspindėtų autoriaus asmenybę ir laisvą bei kūrybišką jo pasirinkimą. Priešingai, kai objekto sukūrimą yra padiktavę techniniai reikalavimai, taisyklės ar kiti suvaržymai, kurie nepaliko vietos įgyvendinti kūrybinę laisvę, toks objektas negali būti laikomas originaliu, o to reikia, kad jis galėtų būti laikomas kūriniu [10].

29. Dėl pastarojo aspekto Teisingumo Teismas yra patikslinęs, kad originalumo sąlygą atitinkančiam objektui gali būti taikoma autorių teisės apsauga, nors jo sukūrimą lėmė techniniai reikalavimai, jei tai nebuvo kliūtis tam, kad šis objektas atspindėtų autoriaus asmenybę ir išreikštų

[9] Žr. Sprendimą *Cofemel* (29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[10] Žr. Sprendimą *Cofemel* (30 ir 31 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

laisvą ir kūrybišką jo pasirinkimą. Tačiau būtina ne tik galėti pasirinkti objekto formą, bet ir tai, kad jo autorius, laisvai ir kūrybiškai pasirinkdamas, būtų originaliai išreiškęs savo kūrybinius gebėjimus ir suteikęs gaminiui tokį pavidalą, kad šis atspindėtų jo asmenybę [11].

30. Vadinasi, autoriaus asmenybės atspindys objekto, kurį prašoma apsaugoti, formoje yra esminis sąvokos „originalumas“ aspektas, taigi ir pagrindinė apsaugos sąlyga pagal Sąjungos autorių teisę. Autoriaus asmenybės atspindys gali pasireikšti įvairiais laipsniais, jis gali būti net labai silpnas, bet jis turi būti. Būtent jis suteikia objektui „unikalų“ pobūdį ta prasme, kad skiriasi nuo bet kurio panašaus kito asmens sukurto objekto.

31. Būtent į tai atsižvelgiant reikia suprasti Teisingumo Teismo vartojamą formuluotę „laisvas ir kūrybiškas pasirinkimas“. Taigi nėra kūrybiškas ne tik pasirinkimas, kuris nėra laisvas, nes nulemtas techninių ar kitokių suvaržymų, bet ir pasirinkimas, kuris, nors nėra nulemtas tokių suvaržymų, atsiranda arba dėl vien utilitarinių sumetimų, arba dėl metodų ar standartų, kurie paprastai taikomi gaminant atitinkamus objektus, taip pat pasirinkimas, kuris yra visiškai nereikšmingas ar banalus.

32. Taigi, nors kiekvienas materialus objektas būtinai turi formą ir šią formą lemia daugiau ar mažiau laisvas jo kūrėjo pasirinkimas, autorių teisės apsauga gali būti taikoma tik objektui, kurio forma, bent iš dalies nulemta jo autoriaus kūrybinio pasirinkimo, atspindi jo asmenybę. Vadinasi, pagal autorių teisę taikomas subjektyvus apsaugos kriterijus [12].

33. O dizaino teisėje taikomas objektyvus apsaugos kriterijus, t. y. naujumo ir individualaus pobūdžio kriterijus [13]. Šis kriterijus vertinamas atsižvelgiant į ankstesnį dizainą: apsauga gali būti taikoma bet kuriam dizainui, kuris pakankamai skiriasi, kad sukurtų kitokį bendrą įspūdį. Dėl pačių dizaino charakteristikų nekeliama jokių reikalavimų, išskyrus tai, kad jos neturi būti nulemtos vien objekto, kuriam taikomas dizainas, techninėmis funkcijomis.

34. Taigi nemanau, kad Teisingumo Teismo teiginys Sprendimo *Cofemel* 52 punkte gali būti suprantamas kaip įtvirtinantis taisyklės ir išimties santykį tarp apsaugos pagal dizaino teisę ir apsaugos pagal autorių teisę.

35. Dėl šių dviejų apsaugos rūšių Teisingumo Teismas to sprendimo 50 punkte nurodė skirtumus, susijusius su jomis siekiamais tikslais ir joms taikomomis taisyklėmis. Paskesniame punkte jis pabrėžė, kad apsaugos pagal autorių teisę suteikimas negali lemti, be kita ko, trukdymo siekti šių dviejų apsaugos rūšių tikslų.

36. Šiomis aplinkybėmis Sprendimo *Cofemel* 52 punktas, mano nuomone, reiškia paprastą įspėjimą nacionaliniams teismams, kad nėra automatiško ryšio tarp apsaugos suteikimo pagal dizaino teisę ir apsaugos suteikimo pagal autorių teisę ir kad šios apsaugos suteikimo sąlygos, t. y. viena vertus, naujumo ir individualaus pobūdžio sąlygos ir, kita vertus, originalumo sąlyga, neturi būti painiojamos. Iš tikrųjų objektas nebūtinai turi būti originalus, kaip tai suprantama pagal

[11] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Brompton Bicycle* (26 ir 32–35 punktai).

[12] Dėl sąvokos „originalumas“, kuri vartojama Prancūzijos teisėje ir kuri, atrodo, panaši į Teisingumo Teismo išaiškintą sąvoką, žr., be kita ko, Pollaud-Dulian, F., *Propriété intellectuelle. Le droit d'auteur*, Economica, Paryžius, 2014, p. 156–168.

[13] Žr. 1998 m. spalio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/71/EB dėl teisinės dizaino apsaugos (OL L 289, 1998, p. 28; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 21 t., p. 120) 3–5 straipsnius, taip pat 2001 m. gruodžio 12 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 6/2002 dėl Bendrijos dizaino (OL L 3, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 142) 4–6 straipsnius.

autorių teisę, kad būtų laikomas nauju ir individualaus pobūdžio pagal dizaino teisę. Ir atvirkščiai, nors praktiškai tokia situacija yra retesnė, originalus objektas gali nebūti individualaus pobūdžio, jei, kiek tai susiję su vizualiniu aspektu, jis pakankamai nesiskiria nuo esamų formų.

37. Būtent taip reikia suprasti Teisingumo Teismo teiginį, kad apsauga pagal šias dvi sistemas kartu gali būti teikiama „tik tam tikrais atvejais“. Priešingai, nemanau, kad remiantis šiuo teiginiu būtų galima daryti išvadą, kad, siekiant tokią dvigubą apsaugą apriboti tam tikrais atvejais, praktinės paskirties objektams reikia taikyti didesnį originalumo reikalavimą nei kitų kategorijų kūriniams. Tokia išvada prieštarautų tam, kas aiškiai išplaukia iš Sprendimo *Cofemel* 48 punkto ir iš bendros šio sprendimo logikos, t. y. kad taikomosios dailės kūrinių originalumas turi būti vertinamas pagal tokius pačius kriterijus, kurie taikomi kitų kategorijų kūriniams.

38. Taigi į pirmąjį klausimą, pateiktą byloje C-795/23, siūlau atsakyti, kad Sąjungos teisėje tarp apsaugos pagal dizaino teisę ir apsaugos pagal autorių teisę nėra įtvirtintas toks taisyklės ir išimties santykis, kad, vertinant taikomosios dailės kūrinių originalumą, turi būti keliami didesni reikalavimai nei kitų rūšių kūrinių atveju.

Dėl originalumo vertinimo kriterijų

39. Pirmuoju ir antruoju klausimais, pateiktais byloje C-580/23, taip pat antruoju ir trečiuoju klausimais, pateiktais byloje C-795/23, kuriuos siūlau nagrinėti kartu, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai iš esmės siekia sužinoti, kaip turi būti vertinamas taikomosios dailės kūrinių originalumas taikant Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktą, 3 straipsnio 1 dalį ir 4 straipsnio 1 dalį, konkrečiau kalbant, ar šios nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad atliekant šį vertinimą reikia atsižvelgti į elementus, susijusius su kūrybos procesu ir kūrėjo ketinimais, o gal tik į elementus, pastebimus pačiame kūrinyje. Šiems teismams taip pat kyla klausimas, kokią reikšmę atliekant tokį vertinimą turi papildomi elementai, kaip antai jau esamų formų panaudojimas kuriant kūrinį, esamų objektų teikiamas įkvėpimas kūrėjui, panašios savarankiškos kūrybos tikimybė arba kūrybos pripažinimas specialistų aplinkoje.

Dėl taikomosios dailės kūrinių originalumo vertinimo

40. Kalbant apie pirminį klausimą, kaip turi būti nustatytas taikomosios dailės kūrinio originalumas, pažymėtina, kad atsakymas išplaukia iš šios išvados 27–32 punktuose pateiktų pastabų, susijusių su sąvoka „originalumas“, vartojama Sąjungos autorių teisėje. Taigi teismas turi įvertinti, ar objektas kurį prašoma apsaugoti, yra laisvo ir kūrybiško pasirinkimo, atspindinčio jo autoriaus asmenybę, išraiška. Mano manymu, šiame etape daugiau patikslinimų abstrakčiai suformuluoti negalima. Iš tikrųjų sąvoka „originalumas“ – tai labai bendra, netgi pernelyg plati sąvoka, taikoma labai skirtingo pobūdžio objektams, todėl sunku pateikti griežtą ir sistemingą jos apibrėžtį remiantis jurisprudencija [14]. Ji taikytina kiekvienu konkrečiu atveju atsižvelgiant į faktinių aplinkybių vertinimą.

41. Vis dėlto ji turi būti taikoma atsižvelgiant į atitinkamos kūrinių rūšies specifiką. Taikomosios dailės kūriniai nuo kitų kūrinių kategorijų skiriasi tuo, kad jie pirmiausia yra praktinės paskirties objektai. Tačiau tokie objektai yra jų kūrėjų praktinės patirties ir pasirinkimo rezultatas. Pasirinkimą gali lemti techniniai, ergonominiai ar su saugumu susiję apribojimai arba

[14] Dėl išsamios analizės doktrinoje žr. *The Protection of Works of Applied Art under ES Copyright Law. Opinion of the European Copyright Society in MIO/konektra (Cases C-580/23 and C-795/23)* (europeancopyrightsociety.org).

atitinkamame sektoriuje priimti standartai ar susitarimai. Pasirinkimas gali būti ir laisvas, bet nesuteikti objektui jokio asmeninio atspindžio, taigi galėtų būti toks pats, jeigu jį būtų sukūręs kitas asmuo. Tačiau norint sukurti praktinės paskirties objektą nebūtina daryti kūrybiško pasirinkimo šios išvados 28–31 punktuose priminta prasme. Kūrybišku pasirinkimu gali, bet neturi, būti papildyta pati atitinkamo objekto esmė. Nors toks pasirinkimas gali būti būdingas konkretaus objekto formai [15], vis dėlto kitas objektas, atliekantis tokias pačias praktines funkcijas, gali būti sukurtas – kaip dažnai ir būna – be tokio kūrybiško pasirinkimo.

42. Vadinasi, teismas, nagrinėjantis tokio objekto originalumo klausimą, turi ieškoti šio kūrybiško pasirinkimo požymių ir juos nustatyti objekto formoje, kad galėtų jį pripažinti saugomu pagal autorių teisę. Kitaip, nei kalbant apie kitų rūšių kūrinius, dėl kurių vien apsisprendimas kurti jau yra kūrybiškas pasirinkimas, dėl taikomosios dailės kūrinių šiuo atžvilgiu jokios prezumpcijos nėra. Visų pirma tai, kad praktinės paskirties objekto kūrėjas pasirinko, ir jo pasirinkimo nelėmė techniniai ar kitokio pobūdžio suvaržymai, nesuteikia pagrindo preziumuoti šio pasirinkimo kūrybiškumo, kaip tai suprantama pagal autorių teisę.

43. Pateiktina paskutinė, terminologinio pobūdžio, pastaba. Iš tikrųjų manau, kad, kai sąvokos „meninis“ arba „estetinis“ vartojamos apibūdinant kūrinio autoriaus pasirinkimą ar jo kūrybos rezultatą, kyla painiavos pavojus. Tiesa, tam tikra prasme šios sąvokos gali būti suprantamos kaip „kūrybiško pasirinkimo“ sinonimai. Taip pat tiesa, kad bendrinėje kalboje vartojama ir formuluotė „taikomojo *meno* kūriniai“. Tačiau sąvoka „meninis“ reiškia vertės pripažinimą gana didelio meninio pasiekimo prasme. O toks vertinimas nėra svarbus pagal autorių teisę, nes apsaugos visai nelemia kūrinio meninė (ar kitokia) kokybė, kalbant ir apie taikomojo meno kūrinius. Dėl sąvokos „estetinis“ pažymėtina, kad ją galima suprasti kaip apimančią bet kurį kūrėjo pasirinkimą, nesusijusį su techninio ar funkcinio pobūdžio suvaržymais. Vis dėlto estetinis pasirinkimas nebūtinai atspindi kūrėjo asmenybę, taigi nebūtinai suteikia originalumo [16]. Todėl, mano nuomone, dėl atsargumo verčiau remtis formuluote „laisvas ir kūrybiškas pasirinkimas, atspindintis autoriaus asmenybę“.

Dėl atsižvelgimo į kūrybinį procesą ir autoriaus ketinimus

44. Konkrečiai kalbant, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai klausia, ar objekto, kurį prašoma apsaugoti, originalumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į autoriaus ketinimus vykstant kūrybiniam procesui, ar jis turi matytis pačiame kūrinyje. Atsakyti į šį klausimą, mano manymu, galima remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusia su sąvoka „kūrinys“.

45. Kaip minėta, pagal šią jurisprudenciją tam, kad objektas galėtų būti laikomas originaliu, būtina (ir to pakanka), kad jis *atspindėtų* autoriaus asmenybę, taip pat laisvą ir kūrybišką jo pasirinkimą [17]. Tačiau žodžio „atspindėtų“ vartojimas aiškiai rodo, kad toks pasirinkimas ir autoriaus asmenybė turi matytis iš objekto, kurį prašoma apsaugoti. Taigi nepakanka, kad kūrėjas elgtųsi laisvai ir kūrybiškai, tai per patį kūrinį turi pajusti ir tretieji asmenys.

[15] Tuo nenoriu pasakyti, kad forma būtinai turi būti atskiriama nuo paties objekto, remiantis *conceptual separability* („konceptualaus atskyrimo“) teorija, dėl kurios, atrodo, kyla taikymo sunkumų Jungtinių Valstijų teismuose (šiuo klausimu žr. Ginsburg, J. C., *„Courts Have Twisted Themselves into Knots“ (and the Twisted Knots Remain to Untangle): US Copyright Protection for Applied Art after Star Athletica*, leidinyje Derclaye, E., *op. cit.*, p. 297).

[16] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Cofemel* (53–55 punktai).

[17] Žr. Sprendimą *Cofemel* (30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir šios išvados 28 punktą.

46. Taigi Teisingumo Teismas pripažino, kad sąvoka „kūrinys“ ne tik apima originalųjį pobūdį, bet ir būtinai reiškia, kad turi egzistuoti objektas, kurį galima pakankamai tiksliai ir objektyviai identifikuoti. Iš tikrųjų, viena vertus, valdžios institucijoms, atsakingoms už pagal autorių teisę suteikiamų išimtinių teisių apsaugą, taip saugomas objektas turi būti aiškiai ir tiksliai žinomas. Tas pats pasakytina apie trečiuosius asmenis, kurių atžvilgiu gali būti remiamasi apsauga, kurios reikalauja tokio objekto autorius. Kita vertus, būtinybė išvengti bet kokio subjektyvumo, kuris kenkia teisiniam saugumui, reiškia, kad identifikuojamas saugomas objektas turi būti objektyviai išreikštas [18].

47. Šis reikalavimas, kad turi egzistuoti objektas, identifikuojamas kaip kūrinys, atspindi pagrindinį autorių teisės principą, pagal kurį saugomos ne idėjos, o tik jų išraiška. Tačiau autoriaus ketinimai susiję ne su išraiška, o su idėjomis. Jie saugomi tik tiek, kiek autorius juos išreiškė kūrinyje, t. y. identifikuojamame objekte, kuris yra vienintelė reikšminga jų išraiška. Todėl teismas, į kurį kreiptasi su klausimu dėl objekto, kurį prašoma apsaugoti, originalumo, negali savo vertinimo iš esmės grįsti elementais, kurie nepasireiškia pačiame objekte.

48. Be to, gali būti, kad šį klausimą nagrinėjantis teismas tiesiog neturi įrodymų apie objekto, kurį prašoma apsaugoti, kūrėjo ketinimus arba mano, kad tokie įrodymai nėra įtikinami. Vienintelis elementas, kuris būtinai turi būti pateiktas teismui, yra pats aptariamas objektas, be kurio teismas negali priimti sprendimo.

49. Taip vertinant atsakoma ir į klausimą, ar autoriaus kūrybiškas pasirinkimas būtinai turi būti sąmoningas. Reikia nustatyti ir atsižvelgti į tokį pasirinkimą, koks jis pasireiškia kūrinyje. Kadangi autoriaus ketinimai neturi lemiamos reikšmės, mėginimas nustatyti jo sąmonės būseną vykstant kūrybiniam procesui būtų perteklinis.

50. Priešingai, jeigu esama kūrėjo ketinimų įrodymų, teismas, į kurį kreiptasi, gali atsižvelgti ir į juos, siekdamas įvertinti atitinkamo objekto originalumą. Tačiau negalima manyti, kad to pakanka. Teismas pats turi būti įsitikinęs, kad kalbama apie objektą, kuris atspindi jo autoriaus asmenybę, atskleisdamas laisvą ir kūrybišką jo pasirinkimą. Tik tokiu atveju jis gali konstatuoti, kad objektas yra originalus, taigi ir kvalifikuoti jį kaip kūrinį, saugomą pagal autorių teises.

Dėl atsižvelgimo į kitus elementus

51. Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai taip pat klausia, kokią reikšmę vertinant taikomosios dailės kūrinio originalumą reikia teikti tokiems elementams, kaip kūrėjo naudojamos bendrai prieinamos formos, esamų objektų įkvėpimas kūrėjui, panašios savarankiškos kūrybos buvimas arba tikimybė, po kūrinio sukūrimo susiklosčiusios aplinkybės, pavyzdžiui, jo pristatymas parodose ar muziejuose, arba apskritai pripažinimas specialistų aplinkoje.

52. Teisingumo Teismas jau yra nurodęs, kad siekdamas įvertinti, ar atitinkamas objektas yra originalus kūrinys, taigi ir saugomas pagal autorių teises, teismas, į kurį kreiptasi, turi atsižvelgti į visas reikšmingas bylos aplinkybes [19]. Dėl ankstesnio patento ir formos veiksmingumo tam pačiam

[18] Žr. Sprendimą *Cofemel* (32 ir 33 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

[19] Sprendimas *Brompton Bicycle* (rezoliucinė dalis).

techniniam rezultatui pasiekti Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad į tai reikia atsižvelgti tik tiek, kiek šie duomenys leidžia atskleisti motyvus, į kuriuos atsižvelgta pasirenkant atitinkamo gaminio formą [20].

53. Tas pats pasakytina apie aplinkybes, kurias nurodė prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai. Visi šie elementai gali reikšti svarbias aplinkybes vertinant kūrinio originalumą. Tačiau visada svarbu nepamiršti esminio šio vertinimo elemento – to, kad kūrinyje reikia ieškoti laisvo ir kūrybiško pasirinkimo, atspindinčio autoriaus asmenybę, išraiškos.

54. Taigi, pirma, jei kūrėjas naudoja bendrai prieinamas formas, tai savaime nereiškia, kad nėra originalumo. Iš tikrųjų šios formos gali būti papildytos originaliomis formomis. Kūrinys, sudarytas tik iš esamų formų, taip pat gali būti originalus, jei autorius išreiškė savo kūrybišką pasirinkimą, išdėstydamas šias formas. Priešingai, objektui, sudarytam iš esamų formų, kurių išdėstymas yra įprastas, negali būti taikoma autorių teisės apsauga, net jeigu jo kūrėjas laisvai pasirinko šias formas ar jų išdėstymą, nes šis pasirinkimas nėra kūrybiškas.

55. Antra, kalbant apie įkvėpimą, pažymėtina, kad gali būti įvairių situacijų. Jei naujas kūrinys yra kito kūrinio variantas, pats originalus, sukurtas to paties autoriaus, jis, mano nuomone, gali būti visiškai apsaugotas. Iš tikrųjų perimti kūrybiniai elementai išlieka naujame kūrinyje ir reiškia to paties autoriaus asmenybės ženklą. Priešingai, jei tokiu atveju autoriai yra skirtingi, naujasis kūrinys yra antrinis arba įkvėptas kito kūrinio [21]. Vis dėlto jam taip pat gali būti taikoma apsauga, su sąlyga, jei (ir tiek, kiek) jame yra originalių kūrybinių elementų. Tada apsauga taikoma tik šiems elementams.

56. Trečia, nors pagal autorių teisę naujumo sąlygos nekeliama, savarankiškas objektų, panašių į atitinkamą objektą ar netgi tokių pačių kaip jis, sukūrimas prieš jo sukūrimą arba vėliau vis dėlto gali reikšti žemą šio objekto originalumo laipsnį arba net originalumo nebuvimą. Iš tikrųjų, kaip minėta [22], laikoma, kad autoriaus kūrybiškas pasirinkimas, atspindintis jo asmenybę, padėjo sukurti unikalų kūrinį, ir jis skiriasi nuo tų, kuriuos savarankiškai sukūrė ar sukurs kiti.

57. Vis dėlto ši analizė lengvai taikoma kūriniams, kurių autorių kūrybos laisvė mažai apribota arba dėl kurių išraiškos formos sudėtingumo identiška paralelinė kūryba praktiškai neįmanoma. Turiu galvoje pirmiausia „grynojo“ meno, muzikos arba literatūros kūrinius.

58. Priešingai, taikomosios dailės kūrinių atveju, kai įvairūs suvaržymai labai riboja autorių laisvę ir kūrybinių elementų dažnai būna nedaug, negalima visiškai atmesti galimybės, kad du autoriai padarė labai panašius ar net tokius pačius pasirinkimus ir kad šie pasirinkimai vis tiek išlieka kūrybiški. Taigi panašaus savarankiško sukūrimo faktas arba galimybė savaime ir be kitų originalumo nebuvimo požymių negali panaikinti praktinės paskirties objekto apsaugos pagal autorių teisę.

59. Galiausiai, ketvirta, kalbant apie objekto pristatymą meno parodose ar muziejuose ir pripažinimą specialistų aplinkoje, pažymėtina, kad šios aplinkybės yra išorinės ir atsiranda po objekto, kurį prašoma apsaugoti, sukūrimo. O Teisingumo Teismas Sprendimo *Brompton Bicycle* 37 punkte yra pripažinęs, kad originalumo vertinimas turi būti atliekamas, „nepaisant išorės veiksnių ir veiksnių, susiklosčiusių jau sukūrus gaminį“.

[20] Sprendimas *Brompton Bicycle* (36 punktas).

[21] „Įkvėptu kito kūrinio“ laikau kūrinį, į kurį kitame kūrinyje esantys kūrybiniai elementai ne perkelti tokie, kokie yra, o panaudoti įkvėpimui ir perkurti.

[22] Žr. šios išvados 30 punktą.

60. Vis dėlto Teisingumo Teismas neįtraukė šios išlygos į šio sprendimo rezoliucinę dalį tik nuspręsdamas, kad teismas, į kurį kreiptasi, turi patikrinti, ar objektas, kurį prašoma apsaugoti, yra originalus, „atsižvelgdamas į visas reikšmingas pagrindinės bylos aplinkybes“. Todėl šią išlygą suprantu kaip patikslinimą, kad išorės veiksniai ir po objekto sukūrimo atsiradę veiksniai negali būti laikomi turinčiais lemiamos reikšmės atliekant šį patikrinimą. Priešingai, aplinkybės, kaip antai objekto pristatymas meno parodose ar muziejuose ir pripažinimas specialistų aplinkoje gali reikšti šio objekto meninės vertės patvirtinimą, taigi ir jo originalumo patvirtinimą. Iš tikrųjų, nors objektas nebūtinai turi būti aukštos meninės kokybės, kad būtų laikomas originaliu, vis dėlto galima daryti prielaidą, kad tokios kokybės kūrinys bus laikomas originaliu, nes meninė veikla kaip tik reiškia unikalių objektų, atspindinčių jų autorių asmenybę, kūrimą.

61. Be to, reikia, kad atitinkamas objektas būtų pristatytas parodoje ar muziejuje dėl savo kūrybinės vertės. Iš tikrųjų dizainas gali būti pripažintas specialistų aplinkoje paprasčiausiai dėl jo naujumo, techninio meistriškumo ar išskirtinių praktinės paskirties verčių, bet nepasižymi kūrybiniais požymiais, kurių turi turėti pagal autorių teisę saugomas objektas. Taigi atitinkamo objekto pristatymas meno parodose ar muziejuose ir pripažinimas specialistų aplinkoje nėra nei būtinas, nei pakankamas nustatant objekto, kurį prašoma apsaugoti, originalumą. Šios aplinkybės gali nebent reikšti vieną iš kelių originalumo požymių.

Atsakymas į klausimus

62. Taigi siūlau į pirmąjį ir antrąjį klausimus, pateiktus byloje C-580/23, taip pat į antrąjį ir trečiąjį klausimus, pateiktus byloje C-795/23, atsakyti, kad Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktas, 3 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad kūrinys, kaip jis suprantamas pagal šias nuostatas, yra objektas, atspindintis jo autoriaus asmenybę ir išreiškiantis laisvą ir kūrybišką jo pasirinkimą (originalus objektas). Nėra kūrybiškas ne tik pasirinkimas, nulemtas įvairių apribojimų, varžiusių autorių kuriant atitinkamą objektą, bet ir pasirinkimas, kuris, nors ir laisvas, nepalieka autoriaus asmenybės įspaudo, suteikiančio šiam objektui unikalumą. Laisvo pasirinkimo galimybė kūrimo metu nelemia pasirinkimo kūrybiško pobūdžio prezumpcijos. Vertinant atitinkamo objekto originalumą gali būti atsižvelgiama į tokias aplinkybes, kaip autoriaus ketinimai vykstant kūrybiniam procesui, autoriaus įkvėpimo šaltiniai ir žinomų formų naudojimas, panaši savarankiškos kūrybos tikimybė arba objekto pripažinimas specialistų aplinkoje. Tačiau šios aplinkybės jokiu atveju neturi lemiamos reikšmės, nes teismas, į kurį kreiptasi, turi pats įsitikinti, kad kalbama apie originalų objektą, tam, kad galėtų pripažinti jį saugomu pagal autorių teisę.

Dėl pažeidimo vertinimo

63. Trečiuoju ir ketvirtuoju klausimais, kuriuos siūlau nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas byloje C-580/23 iš esmės siekia išsiaiškinti, kaip turi būti atliekamas galimo išimtinių autorių teisių pagal Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktą, 3 straipsnio 1 dalį ir 4 straipsnio 1 dalį pažeidimo vertinimas. Konkrečiau kalbant, šiuo klausimu siekiama sužinoti, ar atitinkamas kūrinys turi būti atpažįstamas teises tariamai pažeidžiančiame objekte, o gal pakanka paties bendro vizualinio įspūdžio, ir, kita vertus, kokį poveikį šiam vertinimui daro tokie elementai, kaip „originalumo laipsnis“, bendras dviejų objektų, dėl kurių kilo ginčas, įkvėpimo šaltinis ir panašaus savarankiško sukūrimo faktas arba galimybė.

64. Pirmiausia pabrėžtina šių klausimų svarba siekiant atsižvelgti į atitinkamus abiejų aptariamų apsaugos sistemų tikslus. Mano nuomone, kiekvienos sistemos atitinkamų kriterijų, leidžiančių konstatuoti pažeidimą, tinkamas taikymas yra toks pats svarbus kaip ir apsaugos suteikimo kriterijų taikymas. Tačiau, mano manymu, tiek jurisprudencijoje, tiek doktrinoje pateikiamuose svarstymuose dėmesys pernelyg dažnai sutelkiamas į antrąjį aspektą, pamirštant pirmąjį.

Dėl pažeidimo kriterijų

65. Pažeidimo nustatymo kriterijai grindžiami skirtinga abiejų aptariamų apsaugos sistemų logika. Pagal autorių teisę pažeidimas yra kūrinio naudojimo be autoriaus leidimo pasekmė[23]. Tokį naudojimą gali reikšti, be kita ko, kūrinio atgaminimas ir galimai vėlesnis šio atgaminimo paskelbimas visuomenei arba atgaminto kūrinio kopijų platinimas. Dėl atgaminimo Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad jis gali būti dalinis ir susijęs net su palyginti maža kūrinio dalimi, jei ši dalis, kaip tokia, išreiškia paties autoriaus intelekto kūrinį[24]. Dėl fonogramų Teisingumo Teismas taip pat iš esmės nusprendė, jog tam, kad būtų pripažintas pažeidimas, atgaminimas turi būti jaučiamas teises pažeidžiančiame objekte[25]. Mano nuomone, šį vertinimą galima pritaikyti kūriniams.

66. O pagal dizaino teisę saugomo objekto elementų atgaminimas visai nėra būtinas pažeidimui konstatuoti. Apsauga pagal šią teisę suteikiama bet kuriam dizainui, kuris nesudaro skirtingo bendro įspūdžio nei saugomas dizainas[26]. Pagal šią apsaugos sistemą nesvarbu, ar saugomą dizainą galima atpažinti tariamai teises pažeidžiančiame objekte, nes svarbiausia – bendras įspūdis, ir ar dviejų objektų, dėl kurių kilo ginčas, panašumą lemia atgaminimas, ar savarankiška kūryba, nes apsaugos kriterijus yra objektyvus.

67. Taigi siekdamas konstatuoti autorių teisių pažeidimą teismas, į kurį kreiptasi, turi nustatyti, ar saugomo kūrinio kūrybiniai elementai, t. y. tie, kurie yra jo autoriaus asmenybę atspindinčio pasirinkimo išraiška, buvo atpažįstamai perkelti į teises tariamai pažeidžiantį objektą. Žinoma, dėl kūrybinių elementų perkėlimo į tokios pat rūšies praktinės paskirties objektą gali būti ir konstatuota, kad du objektai, dėl kurių kilo ginčas, nesudaro skirtingo bendro įspūdžio. Tačiau negalima manyti, kad to pakanka autorių teisių pažeidimui konstatuoti, ir praktiškai teisme šis klausimas net neturėtų būti keliamas. Pagal autorių teisę du kūrinius skiria ne bendras įspūdis, o detalės, kurios juos unikaliai suasmenina.

Dėl atsižvelgimo į kitus elementus

68. Pirma, kiek tai susiję su atsižvelgimu į „originalumo laipsnį“ kaip veiksnį, lemiantį apsaugos apimtį, mano manymu, laikantis tokio požiūrio remiamasi dizaino teisės logika. Iš tikrųjų pagal šią sistemą tiek saugotinas objekto pobūdis, tiek jo apsaugos pažeidimas vertinami lyginant bendrus atitinkamų dizainų sudaromus vizualinius įspūdžius ir atliekant šį palyginimą atsižvelgiama į dizainerio laisvės laipsnį[27]. Taigi individualaus pobūdžio lygis lemia apsaugos apimtį.

[23] Žinoma, išskyrus išimtis ir išimtinių teisių apribojimus.

[24] 2009 m. liepos 16 d. Sprendimas *Infopaq International* (C-5/08, EU:C:2009:465, 48 punktas).

[25] Šiuo klausimu žr. 2019 m. liepos 29 d. Sprendimą *Pelham ir kt.* (C-476/17, EU:C:2019:624, rezoliucinės dalies 1 punktas).

[26] Žr. Direktyvos 98/71 9 straipsnį ir Reglamento Nr. 6/2002 10 straipsnį.

[27] Kuo didesnis laisvės laipsnis, tuo dizainai, dėl kurių kilo ginčas, turi būti tolimesni vienas kitam, kad sudarytų kitokį bendrą įspūdį.

69. Vis dėlto pagal autorių teisę tokia logika nesivadovaujama. Originalumas ne atsispindi per skirtumą tarp saugomo objekto ir kitų objektų, o yra būdingas kūriniui ir jį lemia autoriaus asmenybės atspindys. Jei kūrinys yra originalus, jis saugomas, be kita ko, nuo kūrybinių elementų atgaminimo, neatsižvelgiat į „intensyvumą“, kuriuo autorius išreiškė šį kūrybiškumą. Teisingumo Teismas yra aiškiai nurodęs, kad apsauga pagal Direktyvą 2001/29 nepriklauso nuo autoriaus turėtos kūrybinės laisvės lygio, todėl yra vienoda visiems kūriniams, kuriems taikoma ši direktyva [28].

70. Ši išvada, žinoma, taikoma laikantis taisyklės, kad kūrinio dalinio atgaminimo atveju tik atpažįstamas kūrybinių elementų atkūrimas reiškia autorių teisių pažeidimą [29]. Tačiau tokio atgaminimo atveju tai, kad buvo atlikti elementų, kurie nėra kūrybiniai, pakeitimai, neleidžia išvengti pažeidimo konstatavimo.

71. Antra, kalbant apie dviejų objektų, dėl kurių kilo ginčas, įkvėpimo šaltinį, pažymėtina, kad gali susiklostyti įvairios situacijos, bet principas išlieka tas pats – reikia nustatyti juntamą kūrybinių elementų atgaminimą. Jei objektas, kurį prašoma apsaugoti, yra sudarytas iš žinomų elementų, kurių tik išdėstymas yra originalus, šio išdėstymo atgaminimas bus laikomas pažeidimu, o vien žinomų elementų atgaminimas – ne. Jei du objektai, dėl kurių kilo ginčas, yra sukurti pasisėmus įkvėpimo iš to paties ankstesnio objekto ar dizaino, antriniame kūrinyje originalūs yra tik „nauji“ kūrybiniai elementai ir tik šių naujų elementų naudojimas reiškia teisių į šį kūrinį pažeidimą. Galiausiai vien tai, kad sekama ta pačia tendencija ar tuo pačiu meniniu judėjimu kaip ir ankstesnio kūrinio autorius, žinoma, nereiškia teisių pažeidimo, jei nėra perimami kūrybiniai šio kūrinio elementai.

72. Trečia, dėl panašios savarankiškos kūrybos galimybės pažymėtina, kad, kaip minėta [30], ji taikomosios dailės kūrinių, kurių autorių kūrybinė laisvė yra palyginti ribota, atveju neatmestina, net ir esant tam tikram originalumui. Kiek tai susiję su byla C-580/23, pagrindinėje byloje *Mio*, be kita ko, teigia, kad jos modelis, tariamai pažeidžiantis teises, buvo sukurtas savarankiškai ir nėra *Asplund* modelio kopija. Jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis svarbiais pagrindinės bylos elementais, nuspręstų, kad taip ir yra, tai jam leistų daryti išvadą, kad pažeidimo nėra. Tačiau vien panašios savarankiškos kūrybos galimybe negalima pateisinti atsisakymo suteikti apsaugą pagal autorių teisę, jei nustatytas kūrybinių elementų atgaminimas.

Atsakymas į klausimus

73. Į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus, pateiktus byloje C-580/23, siūlau atsakyti: Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktas, 3 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad siekdamas konstatuoti autorių teisių pažeidimą teismas, į kurį kreiptasi, turi nustatyti, ar kūrybiniai saugomo kūrinio elementai buvo pakankamai atkartoti teises tariamai pažeidžiančiame objekte. Vien to, kad du objektai, dėl kurių kilo ginčas, nesudaro skirtingo bendro įspūdžio, negalima laikyti pakankamu pagrindu tokiam pažeidimui konstatuoti. Sąvoka saugomo kūrinio „originalumo laipsnis“ atliekant šį vertinimą neturi reikšmės. Nors panaši savarankiška kūryba nereiškia autorių teisių pažeidimo, vis dėlto vien tokios savarankiškos kūrybos galimybe negalima pateisinti atsisakymo suteikti apsaugą pagal autorių teisę, jei nustatytas kūrybinių saugomo kūrinio elementų atgaminimas.

[28] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Cofemel* (35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[29] Žr. šios išvados 65 punktą.

[30] Žr. Šios išvados 58 punktą.

Išvada

74. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Svea Hovrätt Patent- och marknadsöverdomstolen* (Stokholmo intelektinės nuosavybės ir komercinių bylų apeliacinis teismas, Švedija) ir *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) pateiktus klausimus:

1. Sąjungos teisėje tarp apsaugos pagal dizaino teisę ir apsaugos pagal autorių teisę nėra įtvirtinta tokio taisyklės ir išimties santykio, kad, vertinant taikomosios dailės kūrinių originalumą, turi būti keliami didesni reikalavimai nei kitų rūšių kūrinių atveju.

2. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo 2 straipsnio a punktas, 3 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 1 dalis

   turi būti aiškinami taip, kad

   kūrinys, kaip jis suprantamas pagal šias nuostatas, yra objektas, atspindintis jo autoriaus asmenybę ir išreiškiantis laisvą ir kūrybišką jo pasirinkimą (originalus objektas). Nėra kūrybiškas ne tik pasirinkimas, nulemtas įvairių apribojimų, varžiusių autorių kuriant atitinkamą objektą, bet ir pasirinkimas, kuris, nors ir laisvas, nepalieka autoriaus asmenybės įspaudo, suteikiančio šiam objektui unikalumą. Laisvo pasirinkimo galimybė kūrimo metu nelemia pasirinkimo kūrybiško pobūdžio prezumpcijos. Vertinant atitinkamo objekto originalumą gali būti atsižvelgiama į tokias aplinkybes, kaip autoriaus ketinimai vykstant kūrybiniam procesui, autoriaus įkvėpimo šaltiniai ir žinomų formų naudojimas, panaši savarankiškos kūrybos tikimybė arba objekto pripažinimas specialistų aplinkoje. Tačiau šios aplinkybės jokiu atveju neturi lemiamos reikšmės, nes teismas, į kurį kreiptasi, turi pats įsitikinti, kad kalbama apie originalų objektą, tam, kad galėtų pripažinti jį saugomu pagal autorių teises.

3. Direktyvos 2001/29 2 straipsnio a punktas, 3 straipsnio 1 dalis ir 4 straipsnio 1 dalis

   turi būti aiškinami taip, kad

   siekdamas konstatuoti autorių teisių pažeidimą teismas, į kurį kreiptasi, turi nustatyti, ar kūrybiniai saugomo kūrinio elementai buvo pakankamai atkartoti teises tariamai pažeidžiančiame objekte. Vien to, kad du objektai, dėl kurių kilo ginčas, nesudaro skirtingo bendro įspūdžio, negalima laikyti pakankamu pagrindu tokiam pažeidimui konstatuoti. Sąvoka saugomo kūrinio „originalumo laipsnis“ atliekant šį vertinimą neturi reikšmės. Nors panaši savarankiška kūryba nereiškia autorių teisių pažeidimo, vien tokios savarankiškos kūrybos galimybe negalima pateisinti atsisakymo suteikti apsaugą pagal autorių teisę, jei nustatytas kūrybinių saugomo kūrinio elementų atgaminimas.